

ÅRSRAPPORT FRA PROGRAMSENSOR

Navn:

Johan Fredrik Rye

Professor, Institutt ved sosiologi og statsvitenskap, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Programsensor ved

- Fakultet: Det samfunnsvitenskapelige fakultet
- Studieprogram/fagområde: Master i sosiologi

Oppnevnt for perioden:

2014 – 2018

Rapporten gjelder perioden:

2016

Grunnlaget for rapporten er et ca. fire timers møte (inkl. lunsj) på Sosiologisk institutt tirsdag 15. november 2016 med Karen Christensen (instituttleder), Odd Gåsland (undervisningsleder), tre studenter (MA/BA) og studieveileder Marielle Bjerke. Professor Hans-Tore Hansen og førstelektor Gisle Andersen fra staben deltok på deler av møtet. Programsensoren for bachelorprogrammet i sosiologi, Anne Britt Flemmen, deltok på det samme møtet, som dermed fokuserte på begge studieprogrammene ved instituttet.

Opplegget for programsensuren for 2016 fulgte samme struktur som tidligere år. Møtet med instituttledelsen var dialogbasert med fokus på utveksling av erfaringer mellom institusjonene. Ulike problemstillinger ble diskutert, til dels på tvers av BA og MA-programmene. Heller enn å trekke klare konklusjoner, lå vekten på refleksjon over ulike strategier for å bedre undervisningskvaliteten. Formatet på møtet oppleves fortsatt som fruktbart, ikke minst fordi begge programsensorene deltar på samme møte, og man dermed kan dra veksler på erfaringer fra tre av landets sosiologi-institutter (Bergen, Trondheim og Tromsø).

I forkant av møtet distribuerte instituttet distribuerte et notat med konkrete spørsmål som man ønsket programsensoren skulle fokusere på. Det ble også utsendt diverse dokumenter fra det siste årets arbeid ved instituttet av relevans for programsensoren. Dette gjorde det mulig å forberede seg bedre til møtet med miljøet, og har også vært viktig for utarbeidelsen av rapporten i ettertid, som dermed er skrevet mer omfattende og med bedre dokumentasjon.

Rapporteringen følger "bestillingen" i notatet/programmet for møtet med programsensorene.

Utover dette har jeg ikke hatt tilgang til andre kilder som grunnlag for denne rapporten, og det betyr at følgende rapport i liten grad representerer en tradisjonell «evaluering» av MA-programmet, noe som heller ikke er etterspurt fra instituttets side.

1: Overordnede refleksjoner

Hovedinntrykket er fortsatt at masterprogrammet i sosiologi jevnt over holder høy kvalitet, jf. 2014- og 2015-rapportene fra undertegnende. Det har heller ikke i 2016 vært gjennomført store endringer i masterprogrammet og ingen betydelige problemer er rapportert eller fremkommer på annet vis.

2: Om samsvaret mellom læringsutbytteformuleringene og innholdet i programmet

Instituttet ønsket innspill på samsvaret mellom læringsutbytteformuleringene og det faktiske innholdet i masterprogrammet (faglig innhold, undervisningsformer og evalueringsformer).

Først vil jeg peke på at jeg mer allment har inntrykk av at forholdet mellom overordnede programformuleringer og faktiske undervisnings- og evalueringsformene er lite vektlagt eller problematisert ved instituttet. Undervisningen legges opp etter tidligere praksis, ut fra stort sett klare, men implisitte forventninger til hva et masterstudium i sosiologi skal inneholde og hva som er gode undervisnings- og evalueringsformer. Underveis skjer det jevnlig mindre revisjoner og forbedringer, f.eks. som nå når spesialiseringkursene diskuteres.

En slik tilnærming er funksjonell på mange vis, og gir også jevnt over gode resultater. Denne praksisen betyr at de mer formelle programformuleringene blir lite relevante for den *interne* aktiviteten ved instituttet. Formuleringene er i stedet *eksternt* rettet, spesielt med tanke på rekruttering av studenter og som informasjon for arbeidsgivere.

Det kan være nyttig å se programformuleringene som en del av – og som styrende – den interne virksomheten. Det er imidlertid en litt annen diskusjon en den som ble reist på møtet. I det følgende skal jeg derfor heller konsentrere meg om samsvaret mellom programformuleringene om læringsutbytte og det faktiske undervisningsopplegget vurdert fra et eksternt perspektiv:

a) Overordnet sett er det godt samsvar. Formuleringene presenterer de sentrale kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanse man tilegner seg gjennom et masterstudium i sosiologi.

b) Til dels oppnås dette gjennom å bruke vide og generelle formuleringer, som er gjenkjennelige for et sosiologisk (internt) publikum. Det er få spesifikke kunnskaper og ferdigheter som beskrives. Det er trolig et problem/utfordring ovenfor det eksterne publikummet, som har vanskelig for å se hva som særpreger sosiologifaget. Er det mulig å "spisse" noen formuleringer?

c) En gjennomgang av tilsvarende formuleringer i Oslo, Trondheim og Tromsø viser stort samsvar på tvers av instituttene. Her er imidlertid noen eksempler på formuleringer som jeg synes er gode og som kanskje kan brukes i et revisjonsarbeid (mine uthevinger):

Tromsø – ferdigheter:

"faglig tyngde til å **kommunisere** forskningsresultater til et **bredt publikum**."

"egnethet til å **lede** og utføre faglige **utredninger** alene eller **sammen med andre**."

Oslo – generell kompetanse:

"Du skal også kunne **formidle eget arbeid i plenum**, og kunne tilegne deg og forholde deg til de **tilbakemeldingene** du får. Dette er avgjørende som forberedelse for en rekke oppgaver i **arbeidslivet**"

"Du skal lære å respektere **vitenskapelige verdier** som åpenhet, upartiskhet, presisjon, konsistens, etterrettelighet og betydningen av å **skille mellom dokumenterbar kunnskap og meningsytringer**."

Ellers er det rimelig overenstemmelse mellom hva som skisser som læringsutbytte og den faktiske undervisningen, noe som igjen skyldes de relativt generelle formuleringene som anvendes. Jeg går derfor ikke mer inngående inn på dette i denne omgang!

3. Om fordypningsemnene SOS320, SOS321 og SOS322

Masterprogrammet har svak rekruttering og det blir dermed få studenter som tar enkelte av de tre kursene. Det ble oppgitt at høstens kurs hadde henholdsvis 12, 3 og 1 studenter. Som

instituttet selv påpeker, blir resultatet et dårligere undervisningstilbud til studentene. Blant annet blir det vanskelig/umulig å gjennomføre planlagte forelesninger, og undervisningen blir dermed ikke gjennomført som planlagt eller ønsket. Det blir også for få studenter til at det etableres et faglig kursmiljø. At eksamen i tillegg består av et essay som omhandler et selvvalgt tema, fører trolig til at mange (de fleste/alle?) studenter fokuserer utelukkende på den valgte tematikken for sin egen oppgave. Dermed er det enda mindre som knytter studentene på kurset sammen i et faglig fellesskap.

Derimot kan det godt tenkes at kursene får gode og mer generiske relevante erfaringer med vitenskapelig skriving, blant annet ved at undervisningen blir mer individuelt rettet og studentene dermed (kanskje) får tettere kontakt med fagansvarlig og mer/bedre veiledning. Det er bra.

Oppsummert representerer kursene kanskje ikke fordypninger i de tre tematikkene (dvs. substansiell fordypning i instituttets forskningsområder), slik som det hevdes i emnepresentasjonene, men gir heller en mer generisk fordypning i den vitenskapelig forskning- og skriveprosessen.

Instituttet vurderer derfor å innføre et nytt felles essayskrivingsemne i stedet for dagens tre kurs. *Det synes som et konstruktivt tiltak så lenge programmet ikke har nok studenter til å tilby reelle og faglig akseptable substansielle kurs.*

4. Om sensurveiledningene

Instituttet stiller spørsmål ved om masterprogrammets sensurveiledninger er hensiktsmessig og tilfredsstillende utformet? Jeg har kun fått tilsendt sensurveiledningen til SOS303 Statistisk analyse. De andre sensurveiledningene er dessverre heller ikke tilgjengelig på websidene.

SOS303-veiledningen er ellers utfyllende, men samtidig problematisk nettopp ved at den er svært omfattende. Den inneholder mye generell informasjon om kurset som kanskje ikke hører hjemme i en sensurveiledning. Det som jeg oppfatter som den egentlige sensurveiledningen (vedlegg C i dokumentet), er et detaljert løsningsforslag til hvert enkelt spørsmål, og det er bra, men dokumentet mangler andre elementer som en sensurveiledning kan/bør inneholde (f.eks. mer overordnede vurderinger av hvordan oppgavene skal besvares).

Inntrykket er at instituttet *ikke vektlegger arbeidet med å lage gode sensurveiledninger* på masterkursene, og at det kan forklare mangelen på veiledninger og den litt uklare sjangeren på SOS303-veiledningen. Det kunne vært interessant å vite mer om hvordan de faktisk brukes i undervisningsarbeidet, både av fagansvarlige, sensorer og studenter. (Min erfaring er at gode veiledninger kan være svært nyttige, ikke minst for å kommunisere til studentene hva som faktisk vektlegges i et fag).

5: Om karakterfordelingene

Instituttet ønsker en vurdering av karakterfordelingene på programmets emner, og videre om karakterfordelinger på programmet skiller seg ut fra tilsvarende programmer ved andre læresteder? Som grunnlag er det levert diverse karakterstatistikker fra instituttet i Bergen (årene 2008-2016) og andre sosiologiske institutter (Oslo, Trondheim og Tromsø, 2015-tall). Tallmaterialet interessant, samtidig som man skal være varsom med å trekke for sterke konklusjoner ut fra et såpass lite datamateriale. For øvrig mangler informasjon om utvalgsstørrelser.

Hovedinntrykket er likevel at karakterfordelingene på masterprogrammet er rimelige og samstemt med praksis ved andre institutter. Analysene gir ikke grunnlag for å påpeke noen direkte "feil" i karaktersettingen på aggregert nivå. Noen videre refleksjoner:

1: Noen fag har relativt høy andel A/B-karakterer, f.eks. SOS301 Sosiologisk analyse der 2/3 av studentene fikk A/B i 2016. Også tidligere år er det mange gode karakterer på dette faget, men med store årlige variasjoner. Mellom 2010 til 2015 varierte A/B-andelen fra 31 % til 65 %, med et årssnitt på 48 %. Høy A/B-andel i 2016 kan derfor forklares som tilfeldige utslag, eller mer allment med "flinke" og arbeidsomme studenter og/eller høy undervisningskvalitet, spesielt i 2016. Karakterene trenger derfor ikke å være "feil".

Det kvantitative metodefaget (SOS303) har jevnt over lavere karakterer. Årlige A/B-andeler i perioden 2010 til 2016 varierte fra 17 % (2013) til 47 % (2014), med et årssnitt på 28 %.

SOS302 (Sosiologiske teoritradisjoner) og SOS304 (Metode – kvalitative tilnærminger) plasserer seg mellom SOS301 og SOS303. På SOS302 varierer A/B-andelen mindre fra år til år (35-50 % i perioden 2010-2015, med et årssnitt på 44 %). På SOS304 varierer A/B-andelen fra 21 til 65 %, også her med et årssnitt på 44 %

Masteroppgavene får også jevnt over gode karakterer. I 2016 fikk 57 % A eller B. Denne andelen har variert mellom 46 til 62 % i perioden fra 2010 til 2016, med et årssnitt på 56 prosent.

Ut fra nasjonale føringer for karaktersetting kan det kanskje være heldig å vurdere om det gis for gode karakterer på SOS301/302/304 og på masteroppgavene, mens det gis for svake karakterer på SOS303.

Det understrekes imidlertid at slike forskjeller på aggregerte nivå kan ha flere forklaringer, f.eks. at SOS303-kurset gir et dårligere undervisningstilbud enn de andre kursene, eller at det stilles for lite ambisiøse faglige krav til studentene på kursene med bedre karakterer.

Jeg har ikke gått inn på de valgfrie emnene ettersom utvalgene er for små til å komme med gode analyser (N er for øvrig ikke oppgitt)

2: Karakterskalaen brukes ikke i sin helhet. Det gis få D'er, sjeldent aldri E. Siden 2010 er det kun gitt seks strykkarakterer totalt (på tvers av alle emner, med forbehold om unøyktig beregning av N).

3: Sammenligninger med masterprogrammene i Oslo, Trondheim og Tromsø indikerer at det er relativt like karakterpraksiser ved instituttene, men med variasjon på tvers av emner og kull som et sentralt likhetstrekk.

Statistikk fra 2015 antyder likevel at det jevnt over gis noe dårligere karakterer i Bergen enn ved andre læresteder. Prosentandelen A/B på alle masteremnene lå i 2015 på 44 %, som er lavere enn både i Oslo (46 %), Tromsø (50 %) og Trondheim (54 %). I 2015 var det også færre gode masteroppgavekarakterer i Bergen (58 %) enn i Oslo (74 %) og Trondheim (71 %) (Tromsø skiller seg ut med *ingen* A/B-oppgaver, men her er N svært liten).

Ut fra regionale komparasjoner av karaktersettingen på masterprogrammet kan det kanskje være heldig å vurdere om det gis for dårligere karakterer på masterprogrammet i Bergen, alternativt at det gis for gode karakterer ved de andre lærestedene.

Samtidig vil jeg igjen understreke at overstående refleksjoner bygger på et begrenset og lite systematisert datamateriale, og det er ikke gjort mer inngående analyser eller fortolkninger. Forskjeller i aggregerte karakterfordelinger er dessuten vanskelig å fortolke, og kan skyldes både trekk ved undervisningen (f.eks. læringskrav, undervisningskvalitet, og sensurarbeid), studentene (opptakskvalitet, studieinnsats) og lokale forhold.

5: Om mentorordninger

Instituttet vurderer å innføre en mentorordning for masterstudenter og ber om innspill til en eventuell ordning, blant annet med tanke på hvem som skal være mentorer, og med hvilke oppgaver.

Jeg synes forslaget om mentorordning er god. Med de fleste modeller (student/student, student/ansatt, eller student/eks-student) vil man kunne bidra til bedre faglig og sosial integrering av studentene i det sosiologiske miljøet. Det kan bidra til et høyere faglig nivå, og vil trolig også bidra til at flere studenter fullfører studiet og til normert tid. Også de sentrale konklusjonene i "Frå tvil til trivnad"-rapporten viser behovet for tiltak som dette.

Vi har dessverre ingen mentorordning ved Institutt for sosiologi og statsvitenskap i Trondheim. Instituttet anbefales derimot å dra veksler på de ferske erfaringene fra Oslo. Her har instituttet, etter mitt kjennskap, opprettet to ulike mentorordninger. I den første ordningen får masterstudentene en ekstern mentor (tidligere student), der hensikten er karriereveiledning (se: <http://www.uio.no/studier/program/sosiologi-master/jobbstudier/mentorordning.html>). Den andre ordningen innebærer at alle nye masterstudenter har kort kontakt med en av instituttets faste vitenskapelige ansatte tidlig i studieløpet. Her er hensikten å se til at studentene kommer i gang med studiene og senke terskelen for kontakt mellom ansatte og studenter. Begge Oslo-ordningene høres gode ut, men jeg har ikke kjennskap til hvordan de evalueres.

Til slutt vil jeg kort bemerke – selv om dette ligger til bachelorprogrammet og dermed utenfor mitt mandat – at det var svært interessant å høre Gisle Andersens rapport fra arbeidet SOS101-faget. Han gav et svært positivt inntrykk av instituttets arbeid med fornyelse av undervisningsformer. Her er det åpenbart også mye som kan overføres til masterprogrammet.

Johan Fredrik Rye

Trondheim, januar 2017